

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
STRATEGINIŲ KOMPETENCIJŲ GRUPĖ**

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL SUTIKIMO
PERTVARKYTI LIETUVOS ENERGETIKOS INSTITUTĄ“ PROJEKTO (toliau – Projektas)
(TAP Nr. 20-1426; TAIS Nr. 20-9161(2))**

PAŽYMA

2020-08-12 Nr. NV-2234

Vilnius

Projekto rengėjas: Švietimo, mokslo ir sporto ministerija

Projekto tikslas: gauti Vyriausybės sutikimą, kad biudžetinė įstaiga Lietuvos energetikos institutas būtų pertvarkytas į viešąją įstaigą Lietuvos energetikos institutą.

Dabartinė situacija: iš viso šiuo metu yra 13 valstybinių mokslinių tyrimų institutų (toliau – institutai). Iki š. m. birželio mėn., kuomet Vyriausybė 2020 m. birželio 3 d. nutarimu Nr. 558 „Dėl sutikimo pertvarkyti Valstybinį mokslinių tyrimų institutą Fizinių ir technologijos mokslų centrą“ sutiko, kad Fizinių ir technologijos mokslų centras būtų pertvarkytas iš biudžetinės įstaigos į viešąją, visi institutai buvo biudžetinės įstaigos.

Ministro Pirmininko 2017 m. lapkričio 10 d. potvarkiu Nr. 213 „Dėl darbo grupės pasiūlymams dėl valstybinių mokslinių tyrimų institutų veiklos kokybės gerinimo parengti sudarymo“ sudaryta darbo grupė savo veiklos ataskaitoje pažymėjo, kad priimant sprendimus dėl institutų veiklos tikslų, funkcijų, statuso ir institucinės sistemos pakeitimų, tikslinga vadovautis principine nuostata, kad valstybės mokslo ir technologinei pažangai ir inovacijų sistemos stiprinimui reikalingos institucijos, gebančios operatyviai vykdyti MTEP ir atlikti valstybės bei ūkio subjektų užsakymus MTEP srityje. Atitinkamai darbo grupė pasiūlė peržiūrėti institutų teisinį statusą ir valdymą, siekiant užtikrinti jų galimybę atlikti šį vaidmenį – institutams pasiūlyta pagal poreikį pakeisti teisinę formą į viešąsias įstaigas, kurios, palyginti su biudžetinėmis, turi didesnę savarankiškumą valdymo (ypač finansų) ir personalo vadybos srityse.

Mokslo ir studijų įstatymo 40 str. 3 dalyje numatyta, kad „Valstybinis mokslinių tyrimų institutas, veikiantis kaip biudžetinė įstaiga, gali būti pertvarkomas į viešąją įstaigą“.

Projekto esmė:

Lietuvos energetikos instituto (toliau – Institutas) Mokslo taryba 2020 m. vasario 6 d. posėdyje vienbalsiai pritarė, kad Instituto statusas būtų keičiamas iš biudžetinės įstaigos į viešąją.

Remiantis Mokslo ir studijų įstatymo nuostatomis, pagrindinė institutų veikla – moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra. Instituto mokslinių tyrimų kryptys yra šios:

- šiluminės fizikos, dujų ir skysčių dinamikos ir metrologijos tyrimai;
- medžiagų, procesų ir technologijų tyrimai, skirti atsinaujinantiems energijos šaltiniams naudoti, vandenilio energetikai plėtoti, energetikos ištekliams efektyviai naudoti ir aplinkos taršai mažinti;
- branduolinės ir termobranduolinės energetikos, kitų pramonės objektų saugos ir patikimumo tyrimai;
- branduolinių atliekų tvarkymo, taip pat nutraukiant Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimą, metodai;
- energetikos sistemų modeliavimas ir valdymas, energetikos ekonomika.

2015-2019 metais institutas nuosekliai stiprino savo mokslinį potencialą žmogiškųjų išteklių prasme. Nors bendras darbuotojų skaičius sumažėjo nuo 289 (2015) iki 239 (2019), tačiau mažėjo pagalbinio ir techninio personalo, o mokslo daktarų skaičius Institute padidėjo nuo 92 (2015) iki 105 (2019)¹.

Instituto 2019 metų biudžetas sudarė 7,03 mln. Eur, iš jų: 57 proc. – valstybės biudžeto subsidijos; 17 proc. – sutartys su verslo subjektais ir kita veikla; 11 proc. – ES konkursinis finansavimas; 10 proc. – tarptautinių programų lėšos; 5 proc. – Lietuvos mokslo tarybos, Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūros ir kt. konkursinis finansavimas².

Institutas aktyviai dalyvauja programoje „Horizontas2020“. Finansuotos 23 paraiškos. 2020 m. sausio mėn. Europos Komisijos duomenimis, Instituto projektų sėkmės rodiklis siekia 21,7 proc. (palyginimui bendras Lietuvos – 12,98 proc.)³.

Derinimas: Projektas pateiktas išvadoms gauti Teisingumo, Finansų, Ekonomikos ir inovacijų ministerijoms. Teisingumo ir Finansų ministerijos pastabų neturėjo, į Ekonomikos ir inovacijų ministerijos teiktą pastabą atsižvelgta.

Dalykinio vertinimo išvada:

1. Projekto 2.1 papunktyje, kuriame nustatomas pertvarkymo tikslas, nurodoma, kad **pertvarkymu siekiama ir „<...> efektyviau <...> konsultuoti valdžios institucijas ir įmones klausimais**, susijusiais su Lietuvos darnios energetikos plėtra“. Siūlytume įvertinti cituojamos dalies logiškumą ir pagrįstumą, nes **konsultavimo efektyvumas neturėtų būti susijęs su įstaigos juridiniu statusu**.
2. Projekto 2.4 punkto papunkčiuose numatomi pertvarkomo Instituto (kaip viešosios įstaigos) tikslai. Tačiau pažymėtina, kad **dėstomi tikslai nesutampa su Instituto įstatų, patvirtintų Vyriausybės 2009 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. 1812 „Dėl Lietuvos energetikos instituto įstatų patvirtinimo“** (toliau – Įstatai), **7 punkte įvardytais Instituto veiklos tikslais**. Projekte tikslai apibrėžiami plačiau ir jų daugiau nei Įstatuose. **Kadangi Įstatai yra nepakeisti, kyla klausimas, ar teikiamu Projektu galima pertvarkomam Institutui numatyti kitokius tikslus nei nustatyti Įstatuose?**
3. Atsižvelgiant į Ekonomikos ir inovacijų ministerijos rašte pateiktą informaciją, kad Vyriausybės nutarimu Institutas yra paskirtas atlikti paskirtojo instituto funkcijas, kurios numato įsipareigojimus kuriant, tobulinant ir išlaikant nacionalinius etalonus, pažymėtina, kad Instituto Įstatuose nėra numatytų jokių su šių įpareigojimų vykdymu susijusių Instituto veiklos tikslų.
4. Atkreipiame rengėjų dėmesį, kad Vyriausybė 2020 m. birželio 3 d. nutarimu sutiko Fizinių ir technologijos mokslų centrą (toliau – Centras) iš biudžetinės įstaigos pertvarkyti į viešąją įstaigą. Tačiau Centro įstatų, kurie patvirtinti Vyriausybės nutarimu, pakeitimo projektas su atitinkamais pakeitimais iki šiol yra nepateiktas Vyriausybei.

Siūlome Nutarimo projektą svarstyti tarpinstituciniame pasitarime.

Strateginių kompetencijų grupės vadovė

Daiva Žaromskytė-Rastėnė

^{1, 2, 3} https://www.lei.lt/wp-content/uploads/2020/06/LEI_2019_veiklos_ataskaita.pdf

Daiva Žaromskytė-Rastėnė, tel. 870663776, el. p. daiva.zaromskyte@lrv.lt